

*Andrzej Cetera, Sylwester Czopek, Marek Florek,
Anna Muzyczuk, Ewa Sosnowska*

Badania archeologiczne prowadzone na terenie Polski południowo-wschodniej w 1996 roku

Badania archeologiczne prowadzone w 1996 roku na terenie Polski południowo-wschodniej (województwa: krośnieńskie, przemyskie, rzeszowskie, tarnobrzeskie i tarnowskie) obejmowały prace wykopaliskowe, badania powierzchniowo-poszukiwawcze oraz nadzory związane z większymi inwestycjami.

Badania wykopaliskowe prowadzono ogółem na 44 stanowiskach (tabela 1). Miały one bardzo różnorodny charakter — obok wykopalisk stacjonarnych, wieloletnich, prowadzono także drobne badania sondażowe. Te ostatnie dotyczą głównie wstępnego etapu prac ratowniczych związanych z planowaną autostradą A4. W 1996 roku prowadzono je w zachodniej części województwa tarnowskiego. Nie wszystkie przyniosły pozytywny efekt (np. Mokrzyska 2, Rudka 1). Na innych stwierdzono występowanie różnych jakościowo i ilościowo materiałów archeologicznych. Ma to znaczenie w programowaniu kolejnego etapu prac związanych z budową autostrady. Jej dalszy odcinek — od Tarnowa na wschód — ma być objęty podobnymi badaniami w latach następnych. Na razie ograniczono się do prospekcji powierzchniowej i zewidencjonowania stanowisk zagrożonych (dotyczy woj. tarnowskiego i rzeszowskiego).

Spośród stanowisk wszystkich badanych wykopaliskowo 21 przypada na epoki prahistoreczne, 9 to stanowiska prahistoreczne i wczesnośredniowieczne, 7 wczesno- i późnośredniowieczne, 5 o nieokreślonej chronologii (dotyczy sondaży) i 2 nowożytnie. Szczególnego znaczenia nabierają tu badania wielosezonowe, stanowiące kontynuację prac z lat poprzednich (Bachórz, woj. przemyskie, Hłomcza i Trzcinica, woj. krośnieńskie, Niedźwiada, woj. rzeszowskie, Kornacice, Pysznica, woj. tarnobrzeskie oraz Czchów, woj. tarnowskie).

W 1966 roku miało miejsce odkrycie dwóch ważnych stanowisk, które zostały też w części przebadane. Pierwsze z nich to ślady obozowiska kultury schyłkowomagdałeńskiej w Grodzisku Dolnym, stan. 8. Jest to w tej chwili najliczniejszy zbiór narzędzi krzemiennych z czasów górnego paleolitu z Polski południowo-wschodniej. Odkrycie to odbiło się szerokim echem w mediach, a Redakcja „Gazety w Rzeszowie” wyróżniła jego autora (Antoni Lubelczyk) honorowym tytułem „człowieka sukcesu”. Drugie z bardzo doniosłych odkryć to stwierdzenie na grodzisku w Trepczy (stan. 2 — „Fajka”) śladów drewnianej budowli sakralnej (cerkwi) wraz z cmentarzyskiem szkieletowym. Badania na obydwu stanowiskach będą kontynuowane.

Drugim nurtem badań archeologicznych, prowadzonych od ponad 20 lat, są prace powierzchniowo-poszukiwawcze, realizowane w ramach ogólnopolskiego programu Archeologicznego Zdjęcia Polski. W 1996 roku zbadało kolejnych 25 „arkuszy” z 1942 stanowiskami (tabela 2). Aktualny stan zaawansowania programu pokazuje mapa na ryc. 1.

Ponadto archeolodzy pracujący na terenie Polski południowo-wschodniej prowadzili w 1996 roku działania inwentaryzacyjne i dokumentacyjne (dotyczy to zwłaszcza grodzisk i kurhanów), a także nadzory nad pracami ziemnymi w ramach inwestycji.

Wyniki większości badań będą wkrótce zaprezentowane na łamach „Materiałów i Sprawozdań Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego”. Corocznie są natomiast szczegółowo omawiane w trakcie organizowanych w Rzeszowie konferencji sprawozdawczych, które odbywają się z udziałem archeologów słowackich i ukraińskich.

Tabela 1.

Zestawienie stanowisk archeologicznych badanych w 1996 roku na terenie Polski pld.-wsch.

Lp.	Stanowisko	Gmina	Charakter stan.	Chronologia, kultura	Rodzaj badań	Autor
1	2	3	4	5	6	7
Woj. Krosno						
1.	Hłomcza 1	Sanok	osada	EB-Ha, OWR	ratownicze	A. Muzyczuk
2.	Trepcza	Sanok	grodzisko	WŚ	ratownicze	J. Ginalski, M. Zielińska
3.	Trzcinią 1	Jasło	grodzisko	EB, WŚ	stacjonarne	J. Gancarski
Woj. Przemyśl						
4.	Bachórz 16	Dynów	osada	ep. prahist., WŚ	stacjonarne	M. Parczewski
5.	Dachnów	Lubaczów	osada	XVI-XVII w.	ratownicze	A. Pilch
6.	Jarosław	loco	grób?, miasto	KT, WŚ-ok. now.	stacjonarne	J. Kociuba
7.	Lubaczów 39	loco	osada	IX-X w.	ratownicze	A. Pilch
8.	Przemyśl-Rotunda	loco	rotunda	XI w.	stacjonarne	M. Proksa
9.	Radymno	loco	osada	OWR	stacjonarne	M. Proksa
Woj. Rzeszów						
10.	Czarna 6	loco	osada	paleolit schyłkowy, mezolit, GT	ratownicze	P. Mitura
11.	Grodzisko Dolne 22	loco	osada	GT, wczesna faza WŚ	ratownicze	S. Czopek, J. Podgórska-Czopek
12.	Grodzisko Dolne 8	loco	obozowisko, osada	górný paleolit WŚ	ratownicze	A. Lubelczyk
13.	Grodzisko Dolne 28	loco	osada	WŚ	ratownicze	A. Lubelczyk
14.	Niedźwiada 34	Ropczyce	pracownia krzemieniarska	późny neolit	ratownicze	P. Mitura
15.	Rakszawa 12	loco	osada	GT, KT, ślady KPL	ratownicze	S. Czopek
Woj. Tarnobrzeg						
16.	Kornacice 1	Opatów	cmmentarzysko	KPM	ratownicze	M. Florek
17.	Kichary Nowe 2	Dwikozy	cmmentarzysko	KPL, KCSz, KMR	ratowniczo-stacjonarne	H. Kowalewska-Marszałek
18.	Malice Kościelne 1	Lipnik	cmmentarzysko	KPL	ratowniczo-stacjonarne	M. Florek, J. Libera
19.	Pikule 2	Janów Lubelski	cmmentarzysko?	MOPR – KPRz?	ratownicze	Z. Wichrowski
20.	Pysznica 1	loco	ementarzysko	GT	ratownicze	S. Czopek
21.	Wilczyce 10	loco	obozowisko	górný paleolit	sondazowe	H. Kowalewska-Marszałek, J. Fiedorczuk
22.	Zawichost 2	loco	cmmentarzysko, osada	WŚ, PŚ	ratownicze i sondazowe	S. Tabaczyński z zespołem
Woj. Tarnów						
23.	Biadoliny Radłowskie 2	Wojnicz	?	?	sondazowe – A	M. Cwetsch
24.	Borek 2	Rzęzawa	osada?	PŚ	sondazowe – A	M. Cwetsch
25.	Borek 9	Rzęzawa	?	?	sondazowe – A	M. Cwetsch
26.	Borek 10	Rzęzawa	?	ok. now.	sondazowe – A	M. Cwetsch
27.	Czchów 1	loco	zamek	XIII-XVI w.	stacjonarne	A. Szpunar
28.	Gwoździec 2	Zakliczyn	osada	KCWR	ratownicze	A. Kukulka
29.	Gwoździec 9	Zakliczyn	cmmentarzysko	KŁ	ratownicze	A. Szpunar
30.	Jodłówka 1	Rzęzawa	osada	ep. prahist.	sondazowe – A	M. Cwetsch
31.	Komorów 8	Wierzchosławice	cmmentarzysko	KŁ	sondazowa – A	M. Cwetsch
32.	Łopczyca 46	Bochnia	osada	CLP	ratownicze	A. Cetera
33.	Mokrzyska 2	Brzesko	?	?	sondazowe – A.	M. Cwetsch
34.	Rudka 1	Wierzchosławice	?	?	sondazowe – A	M. Cwetsch
35.	Sterkowice 5	Brzesko	?	?	sondazowe – A	M. Cwetsch
36.	Siedlec 17	Bochnia	cmmentarzysko	MOPR-OWR	ratownicze	J. Okoński
37.	Strzelce Małe 9	Rzęzawa	osada	OWR, WŚ	stacjonarne	J. Okoński
38.	Strzelce Małe 13	Rzęzawa	osada	OWR	stacjonarne	J. Okoński

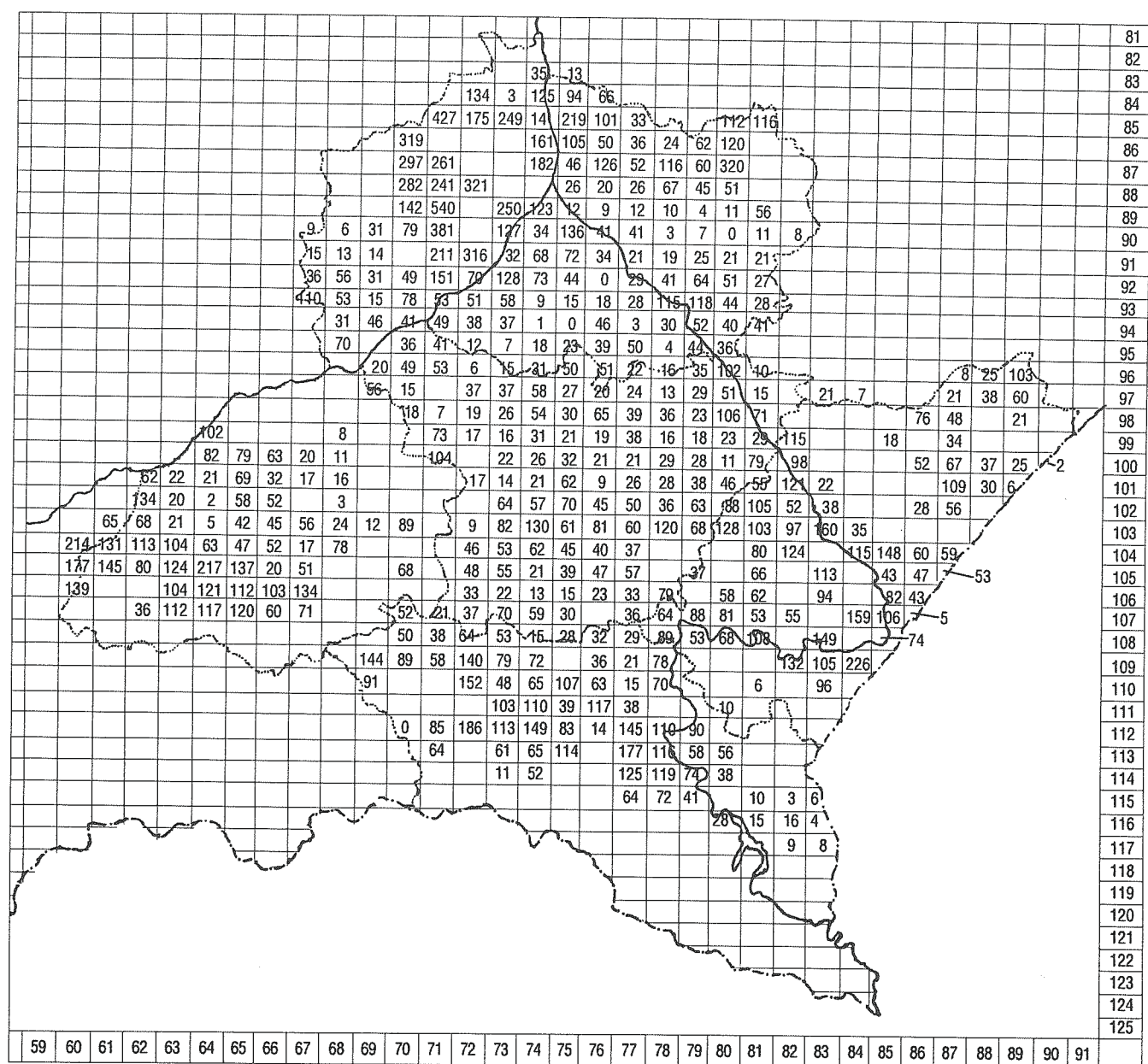
1	2	3	4	5	6	7
39.	Strzelce Wielkie 15	Rzęzawa	osada	OWR	stacjonarne	J. Okoński
40.	Szczepanów 3	Brzesko	osada	PŚ	sondażowe – A	M. Cwetsch
41.	Tarnów 7	loco	osada	KL, GTyn., WŚ	ratownicze	A. Cetera
42.	Tarnów 14	loco	miasto	WŚ – PŚ	nadzory stacjonarne	E. Dworaczyński
43.	Wielka Wieś 16	Wojnicz	osada	EB	ratownicze	P. Valde-Nowak, P. Madej
44.	Wierzchosławice 5	loco	osada	OWR	sondażowe – A	M. Cwetsch

Skróty: CLP – cykl lendzielsko-polgarski, EB – epoka brązu, ep. prahist. – epoki prahistoryczne, GT – grupa tamobrzeska, GTyn. – grupa tyniecka, KCSz – kultura ceramiki sznurowej, KCWR – kultura ceramiki wstęgowej rytej, KL – kultura łużycka, KMR – kultura mierzaniowska, KPL – kultura pucharów lejkowatych, KPM – kultura pomorska, KPRz – kultura przeworska, KT – kultura trzciniecka, MOPR – młodszy okres przedrzymski, OHa – okres halsztacki, ok. now. – okres nowożytny, OWR – okres wpływów rzymskich, PŚ – późne średniowiecze, WŚ – wczesne średniowiecze; Badania sondażowe A – badania na trasie planowanej autostrady.

Tabela 2.

Badania Archeologicznego Zdjęcia Polski w 1996 roku

Województwo	Numerzy zbadanych arkuszy	Liczba zbadanych arkuszy	Liczba zewidencjonowanych stanowisk
Krosno	110–75, 110–76, 112–71, 112–72 113–71, 114–73, 114–80, 115–83	8	560
Przemyśl	103–83, 103–84, 104–84, 106–83 107–81, 107–82, 107–84	7	671
Rzeszów	101–72, 103–73, 107–77, 108–74	4	150
Tarnobrzeg	86–70	1	319
Tarnów	101–67, 102–69, 105–70, 106–63 103–68	5	242
RAZEM		25	1942

Ryc. 1. Stan zaawansowania Archeologicznego Zdjęcia Polski na obszarze województw: krosnieńskie, przemyskiego, rzeszowskiego, tarnobrzęskiego i tarnowskiego (według danych na koniec 1996 roku); obszary zbadane znaczone cyfrą pokazującą jednocześnie liczbę zewidencjonowanych stanowisk

Abb. 1. Forschungsstand des archäologischen Bildes Polens auf den Gebieten der Wojewodschaften: Krosno, Przemysl, Rzeszow, Tarnobrzeg und Tarnow (nach den Angaben fürs Jahresende 1996); die untersuchten Gebiete werden mit der Zahl markiert, die gleichzeitig die Anzahl der ins Verzeichnis aufgenommenen Fundstellen zeigt

Рис. 1. Состояние исследования памятников в рамках Археологической съемки Польши на территории воеводств: Кросненского, Перемышльского, Жешовского, Тарнобжегского и Тарновского (согласно данным на конец 1996 года); исследованные районы обозначены цифрой, представляющей одновременно количество взятых на учет памятников

31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

Andrzej Cetera, Sylwester Czopek, Marek Florek,
Anna Muzyczuk, Ewa Sosnowska

Archäologische Untersuchungen in Südostpolen

Zusammenfassung

Die archäologischen Untersuchungen in Südostpolen 1996 (Wojewodschaften: Krosno, Przemyśl, Rzeszów, Tarnobrzeg und Tarnów) umfaßten Ausgrabungsarbeiten, oberflächliche Untersuchungen und die mit den größeren Investitionen verbundenen Aufsichten.

Die Ausgrabungsarbeiten wurden insgesamt auf 45 Fundstellen durchgeführt (Taf. 1.). Sie hatten verschiedenen Charakter — neben den stationären vieljährigen Ausgrabungen wurden auch kleine Sondierungsuntersuchungen durchgeführt. Die letztgenannten betreffen vor allem die Vorstufe der Rettungsarbeiten, die mit dem Bau der geplanten Autobahn A4 verbunden sind. Im Jahre 1996 wurden sie in dem westlichen Teil der Wojewodschaft Tarnów durchgeführt. Nicht alle Untersuchungen endeten mit positivem Ergebnis (z. B. Mokrzyska 2, Rudka 1). Auf den anderen wurden archäologische Materialien mit verschiedener Qualität und Quantität gefunden. Das ist von großer Bedeutung für die Programmierung der nächsten Etappen der Arbeiten. Auf ihrem nächsten Abschnitt — von Tarnów nach Osten — sollen ähnliche Untersuchungen durchgeführt werden. Zur Zeit einschränkte sich man auf die Oberflächenprospektion. Die bedrohten Fundstellen werden ins Verzeichnis aufgenommen (das betrifft Wojewodschaften Tarnów und Rzeszów).

Unter allen Fundstellen, wo Ausgrabungsuntersuchungen durchgeführt wurden, 9 sind urgeschichtliche und frühmittelalterliche Fundstellen, 7 früh- und spätmittelalterliche 5 sind näher unbestimmter Chronologie (das betrifft Sondierungen) und 2 neuzeitliche. Von besonderer Bedeutung sind die mehr Saisons umfassende untersuchungen, die die Fortsetzung der Arbeiten aus den früheren Jahren bilden (Bachórz, Wojewodschaft Przemyśl, Hłomcza und Trzcinica, Wojewodschaft Krosno, Niedźwiada, Wojewodschaft, Rzeszów, Kornacice und Pysznica, Wojewodschaft Tarnobrzeg und Czchów, Wojewodschaft Tarnów).

Im Jahre 1996 wurden zwei wichtige Fundstellen entdeckt, die auch teilweise untersucht wurden. Es wurden die Spuren der Siedlung aus der Ausgangsphase der Magdalénienkultur in Grodzisko Dolne Fundstelle 8 entdeckt. Das ist im Augenblick die zahlreichste Sammlung der Steinwerkzeuge aus der Zeiten des oberen Paläolithikums aus Südostpolen. Diese Entdeckung wurde sehr häufig in Massenmedien kommentiert und die Redaktion der „Zeitung in Rzeszów“ hat ihren Autor (Antoni Lubelczyk) mit dem Ehrentitel „Mann des Erfolgs“ ausgezeichnet. Sehr bedeutend war auch die Entdeckung im Burg Trepcza (Fundstelle 2 – „Pfeife“) der Spuren eines Sakralgebäudes (einer Kirche) aus Holz mit einem Skelettgrabfeld. Die Untersuchungen auf den beiden Fundstellen werden fortgesetzt.

Die zweite Strömung in archäologischen Untersuchungen, die schon über 20 Jahre durchgeführt sind, bilden die oberflächlichen Untersuchungen im Rahmen des Programms des „Archäologischen Bildes Polens“. Im Jahre 1966 wurden 25 „Blätter“ aus 1942 Fundstellen untersucht (Taf. 2.). Den aktuellen Stand präsentiert die Karte auf dem Abb. 1.

Außerdem die Archäologen, die auf dem Gebiet des Südostpolens gearbeitet haben, haben auch im Jahre 1996 Inventarisations- und Dokumentationshandlungen geführt (das betrifft vor allem Burgen und Grabhügel) und haben auch die Erdarbeiten im Rahmen der Investition beaufsichtigt.

Die Ergebnisse der meisten Untersuchungen werden bald in den Spalten von „Materialien und Berichte des archäologischen Zentrums in Rzeszów“ präsentiert. Jedes Jahr werden sie auch genau während der Berichtskonferenzen in Rzeszów besprochen. An diesen Konferenzen nehmen auch die Archäologen aus der Slowakei und der Ukraine teil.

Андже́й Цетэ́ра, Сыльвэ́стэр Чопэ́к, Ма́рэк Фльо́рэк,
Анна Музы́чук, Э́ва Сосно́вска

Археологические исследования на территории юго-восточной Польши в 1996 году

Резюме

Археологические исследования проводились в 1996 году на территории юго-восточной Польши (воеводства: Кросненское, Перемышльское, Жешувское, Тарнобжегское и Тарновское), и включали в себя раскопки, разведки и надзоры, связанные с большими инвестициями.

Раскопки предприняты на 45 памятниках (табл. 1). Имели они очень разнообразный характер — наряду со стационарными многолетними раскопками велись и шурфовочные работы. Последние относятся, главным образом, к начальному этапу спасательных работ, связанных с планируемой авто-

магистралью А4. В 1996 году осуществлены исследования на западном участке Тарнобжегского воеводства. Не все они имели положительный результат (например Мокжиска 2, Рудка 1). На иных зафиксированы археологические материалы, отличающиеся качественно и количественно. Это имеет значение в программировании очередного этапа работ, связанных со строительством автомагистрали. Её дальнейший отрезок — на восток от Тарнова — должен охватывать аналогичные исследования в последующие годы. Пока решено ограничиться разведками и регистрацией памятников, подверженных угрозе уничтожения (в отношении воеводств Тарновского и Жешовского).

Из всех памятников, подвергнутых раскопкам, 21 приходится на эпохи доисторические: 9 — памятники доисторические и раннесредневековые, 7 — ранне- и позднесредневековые, 5 — неопределенной датировки (это относится к шурфам) и 2 — относятся к новой истории. Особое значение приобретают многолетние исследования, являющие собой продолжение работ предшествующих лет (Бахуж, воев. Перемышльское; Гломча и Тжциница, воев. Кросненское; Недзвяда, воев. Жешовское; Корнацице и Пышница, воев. Тарнобжегское; Чхув, воев. Тарновское).

В 1996 году открыты два важные памятника, частично исследованные. Первый из них — это следы стоянки позднемагдаленской культуры в Гродзиску Дольном, пам. 8. В настоящее время отсюда

происходит наиболее численное собрание кремневых орудий эпохи раннего палеолита юго-восточной Польши. Это открытие имело широкий резонанс в средствах массовой информации, а редакция „Газеты в Жешове“ наградила его автора (Антони Любэльчик) почетным званием „человек успеха“. Второе из значительных открытий — следы деревянного культового сооружения (церкви) с кладбищем, обнаруженные в городище в Трепче (пам. 2 — „Файка“).

Вторым направлением археологических исследований, осуществляемых более 20 лет, являются разведочные работы, предпринимаемые в рамках общепольской программы Археологической Съёмки Польши. В 1996 году исследованы очередные 25 „листа“ с 1942 памятникаи (табл. 2). Состояние развития программы в настоящее время представлено на карте (рис. 1).

Кроме этого, археологи, работающие на территории юго-восточной Польши, в 1996 году вели инвентарный и документальный учёт (особенно городищ и курганов), а также осуществляли надзоры за земляными работами в пределах инвестирования.

Результаты большинства предпринятых исследований будут в ближайшее время опубликованы на страницах настоящего издания. В то же время ежегодно они представляются на организуемых в Жешове итоговых конференциях, в которых принимают участие словацкие и украинские археологи.